

Plukovník gšt. Jiří BIRULA:

Raid.

(Dokončení.)

IV.

Veliká světová válka 1914—1918 neobohatila válečné dějiny ve smyslu dobře organisovaných a hlavně dobře vedených jezdeckých raidů do nepřátelského týlu. Ruská fronta, na jezdecktvo nejbohatší, dala jen několik více méně instruktivních příkladů; ty však, vzhledem k délce zápasu, vhodným podmínkám pro použití jezdecktva na

východní frontě a k velkému počtu jezdeckta na straně obou soupeřů (Rusko a Německo-Rakousko), lze považovati za malé a téměř bezvýznamné epizody.

Rusko mělo v roce 1915 35 jezdeckých divísi — číslice zajisté ohromující — avšak tato spousta jezdeckta nedala nic. Scházeli velitelé, vůdcové! A kolik možností tato dlouhá válka poskytovala jezdecktu, aby se uplatnilo ve velkém měřítku, t. j. jako rozhodující činitel, aby ohněm a mečem ničilo nepřátelský tyl, neustále jej demoralisovalo a přispělo k rychlejšímu ukončení unavujícího zápasu.

Vzpomeneme si jen prvních operací ve Východním Prusku, kterých se zúčastnil výkvět ruského jezdeckta, armádní skupina v síle čtyř jezdeckých divísi, vedená generálem Chanem Nachičevanským. Tomuto jezdeckému veliteli, působícímu na křídle 1. ruské armády, otvírala se několikrát široká cesta do německého týlu, kde pouhé slovo „kozák“ bylo postrachem dětí, dospělých a starců, avšak všechny možnosti byly propaseny!

Tannenberská bitva by snad nebyla dopadla úplně v prospěch Němců, kdyby ruské jezdeckto 1. armády, celkem 5½ jezd. divísi, bylo bývalo aktivnější a místo hledání nepřítele v prostoru Wormdittu bylo provedlo po dosažení Guttstadtu hluboký řez do blízkého týlu Hindenburgovy útočné sestavy. Ona měla býti tou „sněhovou lavinou“, kterou s úzkostí očekávalo v této bitvě německé velení, ale která, bohužel, se nedostavila.

Velká Brusilovova ofensiva nebyla rovněž dobojována pro neprostou nečinnost strategického jezdeckta, jež mělo úspěchu pěchoty využití. To většinou nedovedlo pracovati ve velkém měřítku a hlavně uplatnit se v rozhodný okamžik a na rozhodujícím místě.

Generál litevské armády Radus Zenkavicius, bývalý příslušník ruského generálního štábu, podává snad až příliš krutou charakteristiku ruského jezdeckta ve světové válce. Má však své četné důvody (Cavalry Journal, Ruské jezdeckto ve Východním Prusku, Amer. revue 1927).

Píše, že ani armádní ani sborové jezdeckto nevykonalo to, co se od něho očekávalo. Nepřinášelo včas hlášení, nedrželo důležitých míst do příchodu vlastní pěchoty, neuplatnilo se ani v bocích ani v týlu nepřítele, a dokonce v mnohých případech nechránilo ani křídla vlastní armády.

Jako příčiny uvádí hlavně: nezpůsobilost značného počtu vysokých velitelů ruského jezdeckta, kteří se za carské vlády dostali na různá odpovědná místa, aniž individuálně odpovídali nutným požadavkům moderního boje. Většinou se nehodili vůbec jako velitelé; nechápali situace, byli ve velení pasivní, vyhýbali se rozhodným akcím. Někteří dokonce nebyli ani fyzicky schopni služby v poli. Další příčinou neúspěchu byl nedostatečný výcvik jezdeckta. V pěším boji snadno a rychle podlehlo, nemohlo zdolati ani odpor slabých stráží a menších nepřátelských prvků, ačkoli bylo docela moderně vyzbrojeno ...

Skutečně ruské jezdeckto nemělo štěstí ve světové válce. Mělo-li někdy úspěch, byl to jen úspěch vůdce, který je vedl. Bohužel, takových vůdců mnoho nebylo. Jediný snad hrabě Keller byl populárním jezdeckým generálem v celé několikamilionové ruské armádě.⁹⁾

⁹⁾ Gen. hrabě Keller byl zastřelen v roce 1918 v Kyjevě v průběhu ruské revoluce.

Skvělý boj u Volčkovíc (Jaroslavic) v srpnu 1914 proti 4. rakouské divisi byl prvním úspěchem tohoto vynikajícího generála.

Vyznamenal se však zvláště svým skvělým manévrem v čele III. jezdeckého sboru na křídle 9. ruské armády v květnu 1915. S celým svým sborem prorazil nepřátelské křídlo, dostal se přes Dněstr a nezadrženým postupem směrem na Kolomeji vynutil ústup celého rakouského křídla za Prut. Byla to velká strategická operace, téměř jedinečný úspěch ruského jezdecktva ve velkém měřítku, úspěch však jediné osoby, která přes všechny nedostatky a celkovou slabost ruského jezdecktva dovedla je voditi od vítězství k vítězství.

„Dějiny jezdecktva jsou dějiny jeho generálů“ — platí zvláště o Rusku!

Několik pokusů ruského jezdecktva v průběhu světové války o nájezdy do nepřátelského týlu nedává nám nic k doplnění našeho pojednání o činnosti největšího jezdecktva, které se zúčastnilo války 1914—1918.

Naproti tomu Němci ve smyslu použití jezdecktva v týlu nepřítelů byli mnohem aktivnější. Jejich první pokus, v bitvě u Gumbinnen, mohl mít katastrofální následky pro 1. ruskou armádu, kdyby byl býval velitel 1. německé jezdecké divise dostal od svého armádního velitele jasnější rozkaz k využití úspěchu levého křídla armády, nebo konečně kdyby byl býval sám iniciativnějším.

Situace před bitvou u Gumbinnen je znázorněna na náčrtu 5. Chan Nachičevanský, velitel armádního jezdecktva (4 jezdecké divise), měl za úkol hluboko obchvátiti levé německé křídlo a proniknouti všeobecným směrem na Insternburg a tak podporovati útok vlastní armády, která měla 21. srpna pokračovati v ofenzivě ve směru na Insternburg. Pravý bok armády chránila samostatná jezdecká brigáda gen. Oranovského u Spulenu.

Avšak ještě 19. srpna dostal Chan Nachičevanský poplašnou zprávu, že ke Kraupischken postupuje ze směru severozápadního nepřátelská pěchota v síle asi 1 brigády. Rozhodl se proto k útoku s celým armádním jezdecktvem a nepřítelů po dosti těžkém boji odrazil.

Zde snad po prvé ruské jezdecktvo pocítilo svou nepřipravenost k modernímu boji. Útočilo frontálně, vesměs v těžkopádných čelních bojových tvarech a majíc nadmíru těžké ztráty, kleslo na duchu.¹⁰⁾

Chan Nachičevanský, jsa sám velkými ztrátami zdrcen, ponechává křídlo vlastní armády svému osudu a přes to, že se boje u Kraupischken ve skutečnosti zúčastnily jen dvě jeho divise, stahuje se v noci s celou skupinou na východ k Lindenthalu.

Tato okolnost umožnila Němcům, kteří za svítání příštího dne zahájili neočekávaně útok na celé frontě, obchvátiti pravé křídlo XX. armádního sboru a jeho nejsevernější divisi obklíčiti.

Jakmile se gen. Oranovský, velitel samostatné jezdecké brigády, dověděl o porážce a o částečném ústupu severního křídla armády, rozhodl se rovněž k ústupu k Schilenu, t. j. na 20 km zpět, aniž to hlásil veliteli armády, kterou měl ze severu chrániti.

Pravé křídlo 1. ruské armády zůstalo tedy v rozhodný okamžik úplně otevřeno, čehož využívá nepřítel a posílá do ruského týlu

¹⁰⁾ K večeru téhož dne zasahla do boje i 1. něm. jezd. divise, která svým dělostřelectvem překvapila Chanův sbor. V tomto boji ztratilo ruské jezdecktvo 7 děl a možno tvrditi, že rozhodná akce 1. něm. jezd. divise do Chanova boku byla příčinou ústupu celé jezd. armádní skupiny na východ.

svou jedinou jezdeckou divisi s úlohou, znemožniti ústup Rusům a způsobiti paniku v jejich týlu.

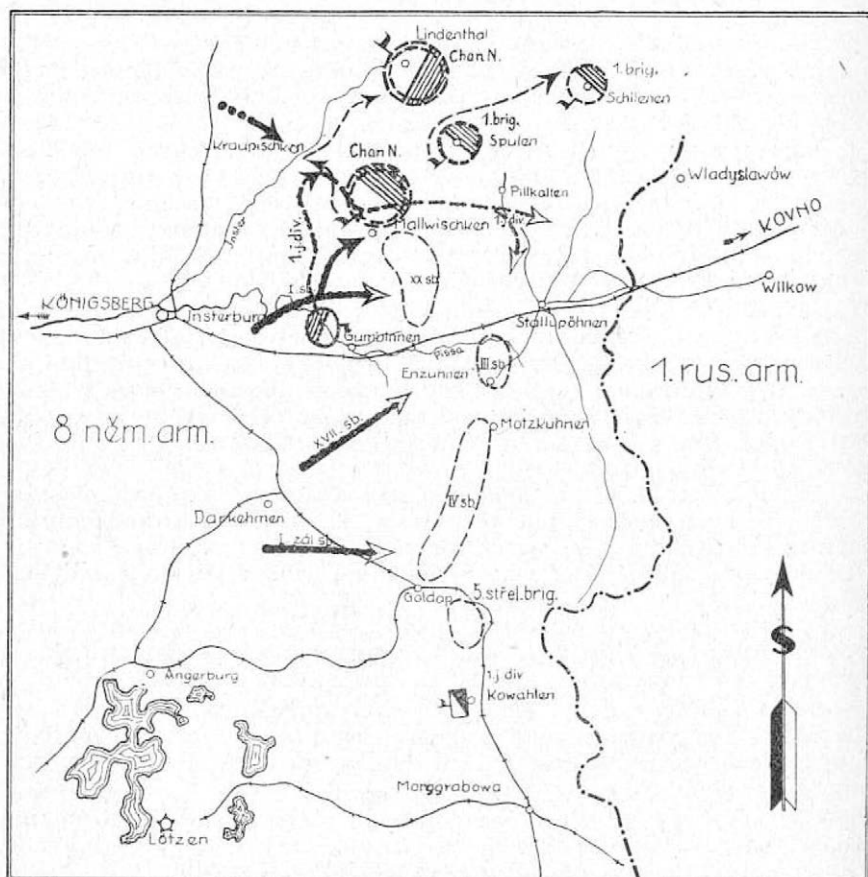
1. německá jezdecká divise rychle dosáhla Pillkallen, odkud se obrátila směrem jižním, a tak se octla v hlubokém týlu Rusů. Na svém postupu přepadla ustupující trény Rusů, zajala plukovní ve-

Obchvatný manévř

1. jezd. něm. divise v boji u Gumbinnen.

Náčrt čis. 5

20. srpna 1914.

litelství, jednoho z ustupujících ruských pěších pluků, pak zajala asi 500 Rusů a přes to, že nebyla nikým obtěžována, ani ruským jezdectvem, stojícím nečinně severovýchodně a severozápadně, stáhla se k večeru zpět k Pillkallen, nevykonavši téměř nic. Kdyby byl býval velitel německého jezdectva pochopil důležitost situace, jednal iniciativně a dosáhl Stallupöhneu, ležícího v blízkosti MV. 1. ruské armády (Werzbolowo), kde byly různé ústavy a úřady téměř

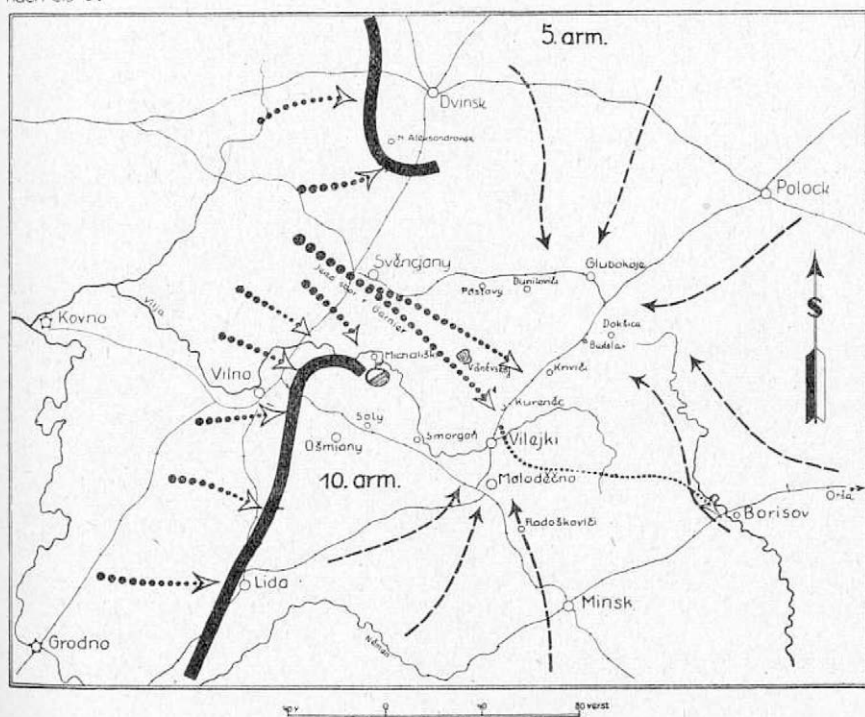
dvou armádních sborů, byl by býval způsobil takovou paniku, že by bitva u Gumbinnen byla pravděpodobně jinak dopadla.

Konečně v pokračování v nájezdu neměl překážek; byl na vlastním území, zásob bylo dosti, divise byla úplně odpočínutá. Scházela však u velitele odhodlanost a snad i širší rozhled, což je hlavní a nezbytnou podmínkou pro velitele, konajícího sebe menší nájezd do nepřátelského týlu.

Raid

gen Garnier na Molodečno
v září 1915.

Náčrt č. 6.

I v dalším průběhu světové války využívali Němci mnohem účelněji svého poměrně nečetného jezdeckva k působení v týlu nepřítele. Za zmínku stojí tak zvaný „Svěncjanskij proryv“ v roce 1915 při těžkém, téměř tříměsíčním ústupu ruských armád od Varšavy do vnitřku Ruska (náčrt 6).

Po pádu pevnosti Kovna pokračovala 10. německá armáda v ofenzivě s úmyslem překročit Němen mezi Kovnem a Grodnem a obchvatem od severu zmocnit se důležitého bodu — Vilna. 10. ruská armáda a zvláštní vilenská armádní skupina, operující v prostoru železniční trati Vilno—Grodno, po těžkých a neúspěšných bojích unikla novému obchvatnému manévru nepřítele a k 18. září se stáhla na všeobecnou čáru Michališki—Lida, kdežto sousední 5. armáda se stáhla do prostoru Mitava—Dvinsk, kde měla úkol chrániti směry na Petrohrad. Jižní křídlo 5. armády bylo u Novo Aleksandrovsku jižně od Dvinska.

Takto vznikla mezi křídly dvou armád asi 100 km široká mezera,

téměř nikým nechráněná, kteréžto okolnosti využívají Němci, vrhají do volného prostoru silné armádní jezdecktvo s úkolem ohrozit ústupové cesty 10. ruské armády, demoralisovat její týl, zmocnit se důležitého železničního uzlu Moloděčna a tak zpomalit přesun ruských posil, rychle stahovaných vrchním ruským velitelstvím do svěncianského prostoru.

Vedení tohoto strategického raidu bylo svěřeno gen. Garnierovi s VI. jezdeckým sborem (1., 3., 4. a 9. jezd. div.), zesíleným gardovou brigádou.

13. září dosáhl Garnier Svěncian, a ponechav zde 9. jezd. divisi k ochraně svého boku a týlu, pokračoval v několika proudech v postupu na Soly, Smorgoň a Kriviči, s úmyslem zničit železniční trať vedoucí na Polock, Smolensk a Mogilev.

Ruské vrchní velitelství se dozvědělo o nájezdu německého jezdecktva do týlu vlastních vojsk již 13. září a ihned nařídilo veliteli severní fronty, aby částí 5. a 10. armády co nejrychleji vyčistil prostor mezi křídly armád od nepřítele, kterého měly konečně zahnat až za Svěnciany.

Velitelství 5. armády, které bylo v Dvinsku, nebylo včas zpraveno o nájezdu německého jezdecktva do týlu a bylo rozkazem vrchního velitelství skutečně překvapeno.

Vzhledem ke kritické situaci, která nebyla nikterak vyjasněna a neustále se komplikovala, nařídil gen. Evert, velitel západní fronty, odeslati IV. sib. sboru, který byl k dispozici veliteli fronty, do prostoru Ošmian (mohl dorazit nejdříve 17. září) a XIV. armádnímu sboru do Moloděčna (mohl dorazit 23. září). Velitel severní fronty, gen. Ruzskij, neměl žádné zálohy k dispozici a mohl jen uspišiti příchod XXVII. sboru, který již dříve byl odeslán do prostoru Svěncian k předpokládanému vytvoření zde nové armády gen. Smirnova.

Mezitím docházely různé zprávy o neustálém postupu německého jezdecktva do vlastního týlu a 15. září byla přesně zjištěna přítomnost celé jezdecké brigády s dělostřelectvem v Kurenci.

Nyní se rozhodlo vrchní velitelství zasáhnouti osobně a nařídilo soustředění XXVII. armádního sboru v Moloděčnu a odeslati do prostoru Polocka veškeré záložní prapory, které byly k dispozici.

16. září vydává „stavka“ (hlavní stan) tyto zprávy o nepříteli virhnuvším do vlastního týlu:

„Nepřátelská pěchota překročila u Michališek ř. Vilju a poutá jezdecký sbor gen. Oranovského, chrání bok 10. armády. Pod ochranou této nepřátelské pěchoty působí nepřátelské jezdecktvo v síle asi 1 divise v prostoru Smorgoni a silnými přezvědnými oddíly ničí železniční trať, spojující Polock—Moloděčno a Vilno. Jiná nepřátelská jezdecká kolona, zesílena pěchotou, postupuje od Svěncian na Glubokoje. V prostoru rybníků Svir a Višněvskoje silná pěchota. Před frontou 5. a 10. armády silné nepřátelské útoky, kterými se nepřítel pravděpodobně snaží upoutati veškeré síly těchto armád, aby takto nemohly zasáhnouti proti jezdecktvu, operujícímu v mezeře mezi 5. a 10. armádou“.

Mezitím odesílá stavka do ohroženého prostoru XXVI. armádní sbor, jsoucí dosud v záloze vrchního velitele, a XXIX. armádní sbor od 3. armády a zamýšlí soustřediti veškeré sem odeslané síly na frontě Moloděčno—Ošmiany, útočiti pak ve směru na Svěnciany a tak donutiti nepřítele k vyklizení volného prostoru mezi křídly 5. a 10. armády.

Situace na severním křídle 10. armády byla vzhledem k dalšímu

ústupu jezdeckého sboru gen. Oranovského nanejvýš kritická, poněvadž křídlo armády bylo rovněž dosti hluboce obchváčeno. Kde bylo německé jezdecktvo, působící v týlu armády, se nevědělo: bylo jen zjištěno, že nájezd provádí velmi silná armádní jezd. skupina, složená z gardové 1., 4., 3., 13. a bavorské jezdecké divise.

17. září dovolila stavka částečný ústup 10. armády s podotčením, že je nezbytno zesílit její severní křídlo a tak zatlačit obchvacující německou pěchotu. Kromě toho nařizovala uvolnit jezd. sbor Oranovského k likvidaci nepřátelského nájezdu. XXIX. armádní sbor byl však mezitím ponechán v prostoru Polocku, který již rovněž byl od nepřátelského jezdecktva ohrožen. Tamtéž byl pak dirigován i XXI. armádní sbor; u Minsku se soustřeďovaly 6. jezd. a 9. uralská kozácká divise.

Mezitím německé jezdecké hlídky dosahovaly železniční trati Orša—Minsk a poškodily ji u Borisova. Zdálo se, že již nikdo není s to vítězný postup německého jezdecktva zastavit, a v ruské stavce, která byla v Mogilevu, 100 km od Borisova, jevila se již nervosita a neklid.

Z rozkazu odňatého zajatému jezdcí vysvítilo, že Hindenburg vyžaduje odhodlanosti a energie každého jednotlivce, který se zúčastní nájezdu, sliboval čtyři armádní sbory zajatců a mír!

20. září zasahuje v prostoru Smorgoň ruská pěchota proti celé německé pěší divisi, kdežto v prostoru Moloděčno—Vilejka zjištěny 2 jezdecké divise nepřítele, 21. září soustředily se již jihových. od Vilejky čtyři ruské jezdecké divise, dále jedna jezdecká divise v prostoru Duniloviči a po jezd. brigádě u Postavy a u Glubokoje.

22. září rozesílá gen. Alexejev, náčelník štábu vrchního velitele, tuto direktivu:

1. Odhodlaně a iniciativně využití vlastního jezdecktva soustředěného v ohroženém prostoru a rozhodně udeřit do týlu německých vojsk; ničit trény, parky, rušit spojení. Vyhledat a zničit 9. jezdeckou divisi nepřítele, která prý je v prostoru Dokšice.

2. Západní fronta, vzhledem k těžké situaci 10. armády, může být odvedena ještě dále na východ, s pravým křídlem (10. armáda) na čáru: jezero Višněvskoje—Naroč—město Smorgoň.

3. Nově utvořená 2. armáda stupňovitě za severním křídlem 10. armády chrání směr Svěnciany—Polock. 2. armáda jedná podle situace.

Další nařízení se týkala severní fronty, opevnění jižního křídla 5. armády a p.

Pozdější průběh operací ve smyslu likvidace německého nájezdu, podporovaného značnou pěchotou, nebyl pro Rusko příznivý.

2. armáda, zahájivši svou činnost za křídlem 10. armády ve všeobecném směru severozáp. neměla úspěchu. Němci všude kladli houževnatý odpor. K jejímu zesílení již se přemísťovaly do prostoru Radoškoviči další dva sbory (I. armádní a I. sib. sbor) a pak v západě se přemísťovaly sem podle rozkazu gen. Everta ještě další dva sbory. Konečně bylo rozhodnuto odeslati do ohroženého prostoru ještě i velitelství 1. armády, kterému byly podřízeny tři armádní sbory. Tato armáda měla působiti ještě severněji než armáda 2.

25., 26. a 27. září podnikají Němci proti 10. a 2. armádě silné útoky s těžištěm podél žel. trati Vilno—Moloděčno a tlačí jak pravé křídlo 10. armády, tak i druhou armádu zpět.

Značné ruské jezdecktvo zde soustředěné, bezmyšlenkovitě a nedostatečně vedené, působí nerozhodně, zůstává v blízkosti vlastní

pěchoty, útočí vesměs čelně, ačkoli situace umožňovala bočné a hluboké manévry.

Konečně 27. září vpadlo silné ruské jezdecktvo, téměř 3 jezdecké divise u Budslav 9. bavorské a 4. jezdecké divisi, jež chránily severní křídlo 10. armády, do boku a tak donutily tyto divise k ústupu.

Mezitím však i gen. Hindenburg vzhledem k velkému odporu kladenému v prostoru mezi křídly 5. a 10. ruské armády, jakož i k nutnosti odeslati posily na francouzskou frontu, rozhodl se k zatímní obraně na čáře Postavy—jezero Naroč—Smorgoň, kde přechází k posíční válce.

Tak skončil největší jezdecký podnik Němců ve světové válce, ovšem bez zvláštních výsledků pro Němce. Gen. v. Garnier měl úlohu rázu strategického, poněvadž měl ohrožovati ústup 10. ruské armády a postupem v týlu ruské fronty zjednati spojení s armádami Mak-kensenovými, jež útočily proti 3. ruské armádě...

Šlo tedy o velkorysý raid, který však ani zdaleka nebyl usku-tečněn.

Zdá se, že tomu velkému jezdecktvo, které Hindenburg pro tento účel předurčil, scházela hlava — velitel! Je nevysvětlitelná jakási liknavost Němců, octnuvších se znenáhla v ruském týlu, v hluboké mezeře mezi dvěma skupinami nepřátelských armád, majících před sebou úplně volný prostor, kde byli skutečnými pány. Vlastní jejich armáda šla od vítězství k vítězství, Rusové bez podpory dělostřelctva (nebylo munice) a téměř bez střeliva nezadržitelně ustupovali na východ, jejich týl byl úplně desorganizován.

Nuže, nebyla-li to jedinečná příležitost, kdy jezdecktvo mohlo do-vršíti porážku ruských armád, ustupujících od Němenu a Visly, úplně zdemoralisovati ruský týl, zničití veškeré spojení, železnice, skladiště, štáby, bez valných překážek?

13. září je gen. Garnier se svým gros v N. Svěncianech. 15. září dosahuje jedna jeho brigáda s dělostřelctvem Kurence, t. j. během dvou dní vykonává 90 km pochod, nemajíc před sebou nepřítele vyjma panicky přehající trény a různé týlové ústavy a úřady.

Jak víme z líčení události, první odpor tomuto jezdecktvo mohl klásti jen jeden armádní sbor, který byl odeslán do prostoru Oš-miany a mohl doraziti v nejlepším případě teprve 17. září, tedy až tehdy, kdy gen. Garnier mohl již svou úlohu z velké části vykonati. Ruské jezdecktvo roztroušené po celé frontě nemohlo rovněž včas zasáhnouti proti německým jezdeckým divisím, a to tím méně, že ni-kdo přesně nevěděl, kde jsou, a rojily se všude jen nejfantastičtější dohady a zprávy.

Ruský hlavní stan podceňoval síly německého jezdecktva, počítaje původně jen s jednou německou divisí; že se však i této di-vise vážně obával, je viděti z toho, že sám zasáhl do událostí a do likvidace německého průryvu na křídlech obou armádních skupin.

Konec konců bylo do tohoto prostoru nahromaděno 10 armád-ních sborů, 6—8 jezd. divisi a dvě armádní velitelství, vše k likvidaci tak zvaného „Svěncianského proryvu“! Konečně ani těchto sil ne-bylo takticky správně využito, poněvadž jejich gros bylo nasazeno čelně a nikoli bočně k odříznutí německé pěchoty a jezdecktva, vnik-nuvšího do velké mezery, takže konečně Němci byli jen vytlačeni a nikoli poraženi.

Hledati příčiny pasivnosti německého jezdecktva v tom, že ne-bylo podporováno pěchotou, podle našeho názoru vůbec nelze, po-něvadž pěchota by byla jen jezdecktvo zdržovala a vázala. O nějakém

velkorysém nájezdu za neustálé podpory pěchoty nemohlo býti ani řeči. Konečně tak silný jezdecký sbor, zesílený dělostřelectvem, byl úplně soběstačný¹¹⁾ a mohl vzhledem k situaci na frontě úplně samostatně působiti v blízkém týlu 10. armády. Neměl však hledati cíle jen u Minska a Mogileva, nýbrž hlavně v samém týlu 10. armády, na výši snad velitelství armádních sborů (10—20 km za frontou), aby zůstal v kontaktu s válečnými operacemi na samé frontě a tak přispěl k úplné porážce 10. ruské armády. Široká brána jak na Petrohrad, tak na Moskvu by byla otevřena a těžko by se již byla ruská armáda vzchopila k novému odporu.

V.

Občanská válka v Rusku a válka rusko-polská byla bohatší na použití jezdeckva k nájezdům do týlu soupeře.

Nájezd gen. Mamontova jižní bílé armády v září 1919 s jezdeckou skupinou 18.000 mužů do hlubokého týlu bolševiků, řadí se k skvělým podnikům jezdeckva.

Tento jezdecký nájezd měl ohromující následky, hlavně ten, že bolševici, kteří dosud jezdeckvo podceňovali a neměli armádního jezdeckva, vyhlásili hned potom nové heslo: „Proletář na koně“ (Trocký) a velmi rychle postavili vlastní rudé jezdeckvo, které svými pozdějšími nájezdy dobylo světového jména (Buděnný).

Z tohoto období stojí za povšimnutí dosud širší vojenské veřejnosti málo známý raid partisanského atamana Machna roku 1919 do týlu armády gen. Děnikina.

Nestor Machno, učitel obecné školy, velmi znepokojoval již v roce 1918 svými případy rakousko-uherské a německé vojsko v době okupace Ukrajiny. Stal se konečně tak nebezpečným, že německé velení bylo nuceno podniknouti celé tažení proti jeho oddílům, které se konec konců Němcům podařilo u Aleksandrovska i se samým Machnem obklíčiti. Avšak Machno se s částí svých sil probil a po 60 km nočním pochodu ušel pronasledovatelům. V zápětí však po necelých 5 dnech již s novou skupinou přepadl v noci u stanice Konstantinograd rakouský oddíl pěchoty, který úplně zničil.

Při ústupu rakousko-německých vojsk v říjnu 1918 z Ukrajiny stal se Machno zvláště nebezpečným, a využívaje rozkladu v řadách rakouských vojsk, přepadával je neustále, získáváje při tom velké množství zbraní a válečného materiálu.

Podle oficiálních zpráv ukrajinské vlády podnikl Machno jen v době od dubna do června 118 přepadů okupačního vojska a téměř vždy měl úspěch.

A tyto těžké boje s lépe vyzbrojeným nepřítelem byly zajisté ohromnou školou pro samého vojensky nevzdělaného Machna, který přímo na praxi se učil válečnému umění. Hleděl vždy nepřítele překvapiti, hlavně manévrem na křídle, nebo zásahem v jeho týlu. Tyto zkušenosti daly mu možnost uplatniti se jako velitel velkých kombinovaných mas, složených ze všech zbraní, a hráti později význačnou úlohu v občanské válce na jihu Ruska.

Na podzim roku 1919 rozešel se Machno se sověty z jistých osobních a politických důvodů. Jeho armádní skupina se soustřeďovala v prostoru Umaně (ukrajinská fronta), přerušivši veškeré styky se sovětskou poraženou armádou, která v nepořádku ustupovala k Moskvě.

¹¹⁾ V prostoru, kde pronikal, byl dostatek všemožných zásob.

Machno, jednající vždy samostatně, rozhodl se i nyní využítí svého vhodného postavení na křídle a podniknouti do týlu Děnikinovy armády, vítězně postupující ve všeobecném směru k Orлу, nájezd a její tyl demólovati.

Ataman Machno disponoval zvláštní kombinovanou skupinou složenou:

1. z jezdeckva — asi 1000 výborných, většinou čistokrevných koní — pod velením carského rotmistra jezdeckva Dolženka,

2. z tak zvaných kulometných pluků, t. j. pěchoty dopravované na lehkých vozech „tačankach“, s 1—2 těžkými kulometry a 4—5 muži na jednom voze — celkem asi 300—500 vozů (nikdy neměl stejný počet), pod velením bývalého námořníka carského loďstva Gura,

3. z několika děl pod velením býv. svobodníka Zozuli a

4. z bojového trénu, rovněž na lehkých selských vozech.

Tato skupina (3500—4000 mužů) byla velmi pohyblivá, nebyla odkázána na komunikace a pohybovala se snadno po polních cestách, dokonce i volným terénem.

Taktika Machnova se zakládala na dvou zásadách: překvapení a pohyblivost. Zahajoval boj téměř výhradně svou velmi pohyblivou pěchotou, kdežto jezdeckva používal k pronásledování nepřítele, k odříznutí jeho ústupových cest a k ničení železnic. Pohyboval se zásadně jen v noci, aby překvapení bylo jistější; 60 km noční pochod byl normálním výkonem. Zásoboval se výhradně z místních zdrojů.

Svůj velkolepý raid do týlu jihoruské bílé armády, bezpečně a vítězně postupující k Moskvě, zahajuje Machno zrovna v okamžiku, kdy gen. Mamontov ukončuje svůj nájezd na Tambov a úplně vyčerpaný se stahuje za vlastní pěchotu. Jeho koně byli tak opotřebováni, že v dohledné době nebylo možno s jeho jezdeckou armádní skupinou vůbec počítati.

Nálada u postupující armády byla na vrcholu a sotva již někdo počítal s vážnější překážkou před Moskvou. Ta měla již definitivně padnouti. Proto lze se dobře vžítí do morálního stavu vítězů, jakmile došly první poplašné zprávy o nájezdu rudého jezdeckva do vlastního týlu.

Raid Machnův byl skutečně ohromným překvapením pro jihoruskou armádu, poněvadž ho nikdo, zvláště ze směru západního, neočekával (náčrt 7). Machno snadno porazil slabý jezdecký pluk, který stál proti němu, vrhl se přímo k Poltavě, ke Kreměncugu a ke Konstantinogradu a začátkem září již přepadl Aleksandrovsck, přerušiv tak veškeré spojení Děnikinovy armády s Krymem. Zničiv vše, co jen bylo možné, jde rychle dále k Azovskému moři, přepadává všechna města po cestě dobývá slabě obsazený Berdaňsk, Mariopol a již ohrožuje vrchní velitelství s gen. Děnikinem v čele, jež bylo v Taganrogu.

I zde vše, cokoli padlo do rukou jeho hord, ničí do základu; ohromná skladiště, trény, nádraží, munice — vše na mnoho set kilometrů v jednom plameni! . . .

V celém zápolí nastává nevidaný chaos, veškerá doprava vázne, celý tyl jest již úplně desorganisován, armáda odříznuta od svých zásobáren a životních tepen, ocitá se znenáhla v nouzi, hlavně bez střeliva a technického materiálu.

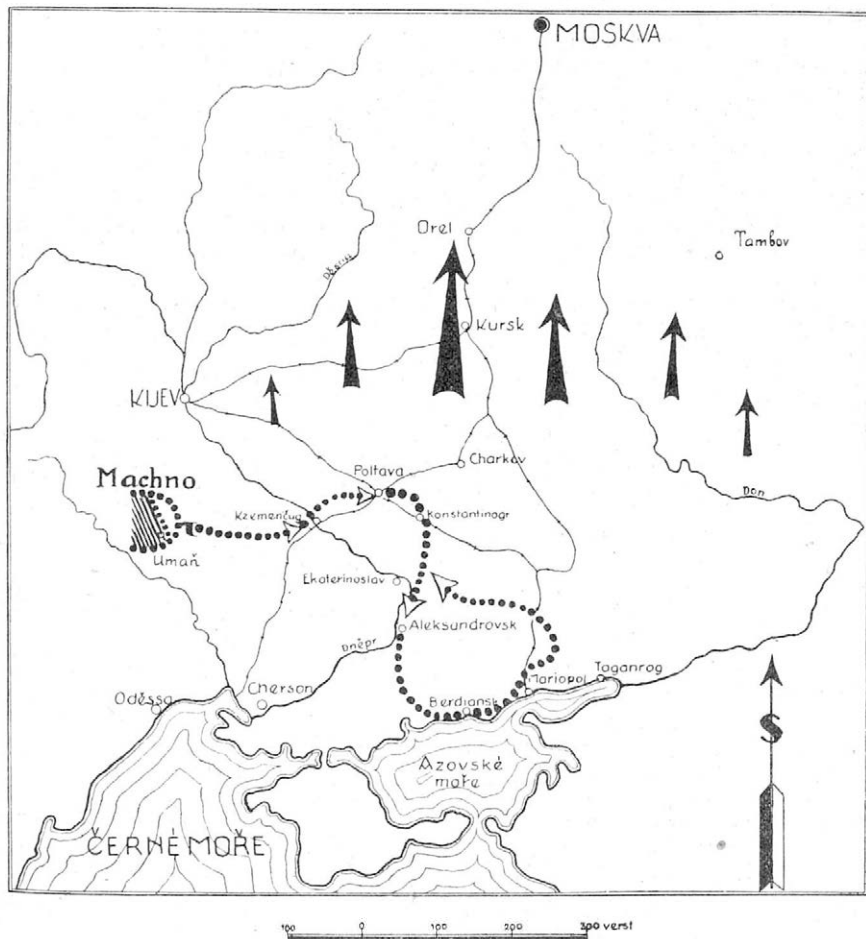
Gen. Děnikin po dojití prvních hlášení o nájezdu Machnově do vlastního týlu podceňoval význam této nepřátelské akce, domnívaje

se, že již nemůže jeho vlastní armádě citelně uškoditi. Teprve, když celý týl jeho armády byl zachvácen panikou, odvolává Děnikin z fronty své nejlepší sbory, odesílá své poslední zálohy, vše k likvidaci nepřátelského nájezdu.

Raid

atamana Machno k Azovskému moři
v září 1919.

Náčrt čis. 7.

A k tomu opožděnému opatření dochází zrovna v době, kdy sovětská armáda, využívajíc příznivé pro sebe situace, zahajuje zoufalý protiútok k záchraně ohrožené Moskvy, tedy v době, kdy přítomnost těchto sborů na frontě byla nevyhnutelná.

Avšak ani tato opatření nemohla již situaci zachrániti!

Konečný výsledek byl ten, že slibná ofensiva jihoruské armády byla zastavena, vrchní sovětské velení získalo čas k přeskupení svých vojsk, což způsobilo rozhodnou protiofensivu a pak i ústup Děnikinovy armády k jihu.

Raid Machnův nutno považovati za jedinečný svého druhu (jezdectvo a pěchota na lehkých vozech). Byl to jeden z málo příkladů, kdy jezdecký nájezd do nepřátelského týlu měl těžké strategicko-politické následky pro přepadeného, způsobil konečně i úplnou porážku tak zvané bílé armády a tak i rychlejší ukončení občanské války.

VI.

Na těchto několika příkladech jezdeckých nájezdů přestaneme a vrátíme se k raidu, provedenému při loňských závěrečných cvičeních u jedné manévrující skupiny v Čechách.

K nájezdu do nepřátelského týlu byla ze začátku určena jen jedna jezdecká korouhev, která později byla zesílena celým plukem. Terén pro postup tohoto jezdeckva byl volen velmi dobře; jezdectvo postupovalo dosti těžkým a při tom zalesněným terénem a nemohlo býti nepřátelským letectvem odhaleno. Četné převzvědné hlídky soupeře, jak cyklistické, tak i jezdecké, nezjistily rovněž nic, poněvadž se raid prováděl 10—15 km od křídel střetnuvších se divisí.

Po 50 km denním pochodu dosáhlo jezdectvo ještě před soumrakem svého cíle města X., které mělo přepadnouti, a bez váhání se ho zmocnilo.

Zprávy o přepadu vlastního týlu nepřátelským jezdectvem působily na různá velitelství velmi trapným dojmem. Především nikdo nevěděl, jaká je situace v městě X.; utíkající trény a různé ústavy jen zvětšovaly paniku. Docházely zprávy, že v týlu již řadí celá nepřátelská jezdecká brigáda, hlásilo se, že se objevila dokonce i pěchota s obrněnými auty a p., obrázek tak známý ze světové války... Spojení bylo neustále přerušováno, nervosita se přenášela i na samu frontu.

Bud' jak bud', šlo nyní o rychlejší likvidaci nepřátelského jezdeckva, k čemuž bylo staženo několik pěších praporů k vyčištění týlu od nepřítele. Konečně i samotná divise, nemajíc téměř záloh, dala se na částečný ústup.

Teprve k ránu se situace trochu vyjasnila. Přepadené město bylo znovu obsazeno, kdežto nepřátelské jezdectvo pokračovalo v své akci ještě hlouběji do týlu soupeře, jsouc však již pronásledováno obrněnými auty a neustále sledováno a postřelováno letectvem.

Nás však zajímá první část nájezdu, t. j. až do okamžiku přepadení města X. Technický nájezd byl proveden bezvadně, 50 km pochod za 1 den je výkon zcela uspokojující, avšak scházela souhra s vlastní divisí, která ráno příštího dne měla zahájit svůj rozhodný útok k zatlačení nepřítele na jih.

Jezdectvo musilo s touto okolností dobře počítati a zahájit svou překvapující činnost před samým zahájením ofensivy vlastní divise, tedy přerušiti spojení, znemožniti zásobování, přepadnouti štáb vyšší jednotky a tak znemožniti i jakékoli velení na frontě. Byla by to rána současně v týlu i na frontě, které by soupeř nemohl tak snadno a najednou odolat. Je pravda, že měl neklidnou noc, že se musil přeskupiti, avšak ráno již se uklidnil a mohl čeliti nepřátelskému útku, nasazenému frontálně.

V každém případě nutno uznati, že tento rozhodný podnik jezdeckva jedné strany překvapil velitelský aparát strany druhé a že se vyplatil alespoň tím, že nepřátelská fronta v rozhodném okamžiku byla o několik praporů přece zeslabena a její morální stav byl vážně otřesen.

*

A nyní trochu teorie.

Vojenské předpisy různých států nevěnují otázce jezdeckých nájezdů mnoho místa. V předpise anglickém, francouzském a německém se tato otázka řeší jen všeobecnými pojmy. Zdá se, že jediný jen ruský poválečný polní řád jezdeckta věnuje otázce jezdeckých nájezdů zvláštní kapitolu.

Je nesprávné zásadně zcela zavrhovati raid. I v době moderních válek může míti místo, ba i býti někdy rozhodujícím, bude-li proveden včas, v správném směru a za přesně vyjádřeným účelem. Ovšem že je k tomu potřebí mimořádné přípravy velitelů, mužstva i koní.

Na druhé straně musíme si však dobře pamatovati, že každý jezdecký nájezd je nejchoulostivější a nejriskantnější operací, a proto i příprava nájezdu vyžaduje zvláštní pozornosti. Především volba velitele nesmí býti šablonovitá. Musíme si dobře uvědomiti, že ne každý jezdecký generál je schopen vésti jezdeckto do nepřátelského týlu. V žádném případě při volbě velitele otázka hodnosti nemůže býti rozhodující. Z vylíčených příkladů z válečných dějin seznali jsme důležitost velitele jednotky, provádějící nájezd, na němž především a na jeho schopnosti bude záviseti úspěch anebo porážka.

A proto, chceme-li těžiti ze svého jezdeckta ve válce co nejvíce a připouštíme-li možnost raidů i v komplikované moderní válce, musíme v míru dlouho, důsledně a tradičně připravovati velitelský sbor jezdeckta a vychovati si víc takových majorů Naganumů, kteří by se 160 jezdců dovedli pracovati úplně samostatně po dlouhou dobu v nepřátelském týlu, přesně vykonávajíce rozkaz armády, a tak dopomohli k vítězství vlastních vojsk na vzdálené frontě.

Domnívám se konečně, že my z jistých důvodů nemůžeme počítati s nájezdy rázu strategického a spokojíme se snad taktickými a nikoli hlubokými nájezdy menších jednotek (korouhev, pluk, zesílený děl. a obrněnými auty), ke kterým musíme se řádně připravovati. Působiti samostatně po několik dní v nepřátelském týlu bez podpory a vedení svých představených, není snadná úloha; to vyžaduje zvláštních schopností všech účastníků nájezdu a hlavně u toho, kdo tento těžký úkol má provést.

Bismark řekl, že „rychlý postup jezdeckta vyžaduje bystrého, vše postřehujícího rozhledu, plamenné duše, pevné, neobyčejné, vyžaduje zvláštní odvahy, pronikavosti, veliké opatrnosti — jedním slovem mimořádného nadání!“ Toho všeho je potřebí k rychlému postupu jezdeckta — nezbytné to podmínky při každém nájezdu; a kolik ještě klade raid nezbytných podmínek dalších, aby byl korunován zdarem!?

Říká se, že se praví jezdečtí velitelé nedělají (nevychovávají), nýbrž že se rodí, avšak my se zázraky nebo štěstím nesmíme počítati a své velitele, zvláště pro mimořádné úkoly ve válce, musíme si vychovati především sami. A také mužstvo a koně je nutno pečlivě vybírati, aby se nestali již za pochodu zbytečnou přítěží. Jde s sebou jen ten, kdo vydrží a vytrvá, slabší tělem a duší k podobným úkolům nepatří.

Při přípravě raidu je nutno dobře pamatovati na utajení předpokládaného podniku před nepřítelem. Viděli jsme z příkladů rusko-japonské války, jak neopatrně postupovalo ruské vrchní velitelství při přípravách nájezdu do japonského týlu. Opomíjelo se, že nájezd může míti jen tehdy cenu, bude-li nepřítel úplně překvapen.

Nikdo nesmí předčasně se dozvědět o předpokládaném nájezdu, poněvadž nepřítel má všude uši a i z nepatrných okolností může vy-

cítiti, oč jde. O raidu ví jen rozhodující velitel a nikdo jiný. Jednotka, určená pro nájezd, nesmí se dozvědět ani hodinu před zahájením akce o chystaném nájezdu. Nanejvýše před samou hodinou odchodu dozví se určený velitel o své úloze, aby mohl vykonati nejnmutnější přípravy; nikdo jiný nesmí o podniku věděti.

Ideální jest, aby se jednotka, určená k raidu, dověděla o tom teprve na pochodu...

Při samém provedení nájezdu třeba bráti v úvahu tyto okolnosti:

1. Je-li nebezpečí pozorování letectvem, postupovati zásadně za soumraku a v noci. Nutno si pamatovati, že moderní letectvo jest velkým nepřitelem jezdeckta při nájezdech; zpozoruje-li letoun nepřátelské jezdeckto, nenechá je tak snadno uniknouti z dohledu. Jezdeckto Buděnného při raidu do polského týlu na Ukrajině r. 1920 bylo neustále pronásledováno polským letectvem a mělo dokonce i značné ztráty od leteckých pum a kulometné palby z letounů. Ovšem že kromě toho polské vrchní velitelství bylo takto včas zpravováno o veškerých pohybech rudého jezdeckta v svém týlu.

2. Zajištění při postupu jen nezbytné a na menší vzdálenosti. Daleký průzkum nikdy nevysílati, poněvadž i sebe menší hlídka může předčasně prozraditi celý podnik. Konečně každého jednotlivce, jenž padne do nepřátelských rukou, je škoda; na nějaké posily nelze spoléhati.

3. Odpočívati po nočních pochodech v lesích, v blízkosti vody. Osad se vystříhati.

4. Při pochodech ve dne nocovat v menších osadách a vystříhati se nocování v městech, kde celý oddíl může býti snadněji překvapen, a hlavně, že se v městě jezdecktu velmi těžce bojuje.

5. Trén omezený na nejnmutnější potřebu; nejlépe vyhovují nákladní auta (třinápravová).

6. Velitel, nařizující raid, má přenechati vykonávajícímu veliteli větší volnost v jednání; taktická úloha musí býti však úplně jasná.

7. Pochody co největší, sám raid nemá v zásadě trvati déle než 2—3 dni, zvláště proto, aby stačilo střelivo, poněvadž nutno počítati s tím, že zpáteční pochod bude mnohem obtížnější, protože nepřítel bude snad již všude klásti odpor. Event. zásobování nejnmutnějšími potřebami (střelivo, medikamenty) může býti obstaráno jen pomocí letců.

8. Vystříhati se přidělení pěchoty, třeba i na autech. Pěchota ve většině případů bude ztěžovati činnost jezdeckta, zvláště bude-li jezdeckto pronásledováno nepřitelem. Jezdeckto, ustupující po nájezdu, musí se zvláště vystříhati bojů, poněvadž i nejmenší zbytečné zdržení může býti pro ně osudným.

9. Voliti jiné ústupové cesty než při postupu. Nepřítel bude především pozorovati komunikace, které sloužily za postupovou osu jezdecktu.

10. Spojení s vlastní armádou pomocí letounů, které však mají působiti zvláště opatrně, aby předčasně nájezd vlastního jezdeckta neprozradily.

11. Stupeň kázně jednotky, provádějící nájezd, je rozhodujícím prvkem úspěchu. Začne-li jednotka loupiti a drancovati při přepadení nepřátelských zásobáren, skladišť a obyvatelstva, snadno se poruší kázeň a taková jednotka se dá lehce překvapiti a může býti

i samým, nedostatečně ozbrojeným, obyvatelstvem, překvapena a poražena.

Konečně nás bude zajímati otázka zajatců, t. j. jak s nimi naložit v době raidu.

V sovětské literatuře se připouštějí jen dvě možnosti: buď je propustiti po odzbrojení na svobodu nebo zastřeliti; voditi je s sebou se považuje technicky za nemožné. Rusové doporučují však druhý způsob, t. j. bezohledné ničení nepřítele (zajatců), a tím míni působiti na morální stav svého odpůrce, kterým se má všemi prostředky až do důsledku neustále otrásati!

Nemůžeme však býti téhož názoru, jaký se vyskytl v sovětské literatuře, již z toho pouhého důvodu, že ubíjení zajatců odporuje právu mezinárodnímu (právo válečné), a to článku 23 řádu petrohradské deklarace z 11. prosince 1868, kterým se zapovídá zabítí neb zraniti nepřátelského příslušníka, jenž složil zbraň neb je beze zbraně a vzdal se na milost i nemilost.

Ovšemže na druhé straně by nebylo správné nepřátelské zajatce po odzbrojení propouštěti, protože pak by byli nejlepšími zpravodaji pro vlastní armádu při všech jejich podnicích k likvidaci nepřátelského raidu. Propouštění je na čestné slovo jak připouští válečné právo, se nikdy nevyplatí, poněvadž je technicky nemožné mítí každého propuštěného vojína v evidenci. Tato výhoda se může vztahovati výhradně na osoby význačnější, patřící k velitelskému sboru nepřátelské armády.

Voziti zajatce s sebou je věc téměř nemožná; odeslati je zpět za vlastní armádou je rovněž problematické, poněvadž to vyžaduje zvláštního doprovodu, kdežto jezdeckvo působící v nepřátelském týlu musí šetřiti každým mužem.

Zůstává tedy tato otázka nerozřešena. Bude-li se oddíl, provádějící nájezd, vstříhati boje, což jest jednou z hlavních podmínek úspěchu nájezdu, nebude otázka zajatců tak akutní.

V závěru tohoto pojednání je nutno zvláště zdůrazniti nutnost součinnosti raidu s taktickou situací na vlastní frontě. Je ideálem, aby zásah raidu byl nejvíce pocíťován nepřítelem v době rozhodných akcí na bojišti. Jen tehdy plně přispějí k vítězství vlastního vojska.

Kapitán František MARTÍNEK:

Poznámky o přípravě charakteru a smýšlení národa pro případ války.

(Článek npor. Jenička na toto thema, uveřejněný v čís. 5 a 6 „Vojenských rozhledů“ se mi velmi líbil nejen pro vážný způsob i upřímnou formu, kterými autor podává svá mínění, ale i pro svůj promyšlený obsah. O této látce bylo v našich kruzích až dosud jednáno pramálo, ačkoli by si zasluhovala pozornosti měrou sverhovanou.

S velkou většinou názorů kolegy Jenička souhlasím docela. O některých věcech jsem však mínění zcela odchylného, jiné zas považuji za tak důležité, že je doplňuji ještě několika poznámkami. Volil jsem tedy pro svůj článek formu glos, volně k sobě řaděných; jednotici linií dává jim teprve článek Jeničkův. Připomínám, že text psaný proložené je citován ze statí Jeničkových.)

I. Náš problém války.

Býti statečný je opravdu dobré. Mítí pohotově šíp a luk, abych se ubránil, až budu napaden, je dobré. Ale mítí přípra-